

**SAKSBEHANDLER**

Siri Schrøder Vesterkjær
Inger Johanne Rystad
Andreas Skogholt Skjetne

VÅR REF.
14/02056-26

DERES REF.

ARK. Forvaltningsarkivet
710.1

INNVALGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
14.08.2015

TELEFAKS

+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Adresseliste

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer - Kapittel 14 og 15 - Fredete eiendommer i landsverneplan for Klima- og miljødepartementet - Vedtak om fredning ved forskrift med hjemmel i kulturminneloven § 22a

Riksantikvaren viser til forslag om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel XX og ZZ, eiendommer i Klima- og miljødepartementets landsverneplan i høringsbrev av 27. mars 2015.

Vi oversender med dette forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 14, fredete eiendommer i Klima- og miljødepartementets landsverneplan og kapittel 15 fredete eiendommer i Klima- og miljødepartementets landsverneplan- eiendommene på Røros, fastsatt av Riksantikvaren 14. august 2015.

Fredningen skjer med hjemmel i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 22 a, jf. lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) 10. februar 1967 kap. VII og forskrift 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven § 12 nr. 1.

1. Bakgrunn for fredningssaken

I kongelig resolusjon 1. september 2006 "Om overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eigedommar" er fagdepartementene pålagt å utarbeide landsverneplaner for kulturhistoriske eiendommer i sine sektorer. Med grunnlag i landsverneplanene skal departementene/ sektorene i samråd med Riksantikvaren, finne fram til og velge ut for fredning (verneklasse 1) eller annet vern (verneklasse 2) et representativt utvalg av statens eiendommer og bygninger.

Fredningssaken har bakgrunn i landsverneplanen for Miljøsektoren. Planen ble utarbeidet av Klima- og miljødepartementet og Forsvarsbygg i samråd med Riksantikvaren i perioden 2005-2014. Formålet med arbeidet var å finne fram til og velge ut for vern et utvalg av Miljøsektorens byggverk og anlegg. Arbeidet resulterte i landsverneplan for Miljøsektoren av 18. februar 2013. Landsverneplanen ble overlevert til Riksantikvaren i to deler. Første del ble oversendt 24. juni 2013. Delen som omhandlet eiendommene i Røros sentrum ble oversendt 26. januar 2015.

1.1. Verneklasse 2

Byggverk og anlegg tatt med i landsverneplanen i verneklasse 2 skal i henhold til kongelig resolusjon om forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer være underlagt et selvpålagt statlig internt vern og skal forvaltes slik at de kulturhistoriske verdiene ivaretas. Det anbefales at byggverk og anlegg i verneklasse 2 reguleres til hensynssone etter plan- og bygningsloven. Riksantikvaren vil i dialog med Klima- og miljødepartementet og forvaltere få bekreftet det endelige omfanget av verneklasse 2 i etterkant av fredningsvedtaket.

Verneklasse 2 inngår ikke i fredningsvedtaket og behandles ikke videre i dette brevet.

2. SKE-forskriften

Fredningen av statlige eiendommer skjer ved én felles forskrift: forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer (SKE-forskriften).

Forskrift nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 1 - generelle bestemmelser ble vedtatt av Riksantikvaren 9. november 2011.

SKE-forskriften kapittel 1 inneholder generelle bestemmelser som gjelder for de eiendommer som nå fredes i kapittel 14 og 15.

Vedlagt i dette brev er:

- kapittel 1 generelle bestemmelser
- kapittel 14 fredete eiendommer i landsverneplan for Klima- og miljødepartementet og
- kapittel 15 fredete eiendommer i landsverneplan for Klima- og miljødepartementet – eiendommene på Røros.

Kapittel 14 består av to paragrafer. § 14-1 viser fredningens omfang. Til § 14-1 hører 13 vedlegg hvor omfanget og formålet med fredningen detaljeres. § 14-2 omhandler frist for utarbeidelse av forvaltningsplaner.

Kapittel 15 består av to paragrafer. § 15-1 viser fredningens omfang. Til § 15-1 hører 5 vedlegg hvor omfanget og formålet med fredningen detaljeres. § 15-2 omhandler frist for utarbeidelse av forvaltningsplaner.

Forskriften er elektronisk tilgjengelig på Lovdata og på Riksantikvarens hjemmesider.

3. Fredningens omfang

Fredningen omfatter ett eller flere byggverk på 18 eiendommer. Totalt fredes 87 bygninger og 5 utomhusområder. Oversikt over eiendommene som omfattes av fredningen finnes i SKE-forskriften kapittel 14, § 14-1 og kapittel 15, § 15-1.

For ytterligere redegjørelse for fredningens omfang, formål og begrunnelse vises det til vedlegg 1-13 knyttet til SKE-forskriften kapittel 14, § 14-1 og vedlegg 1-5 knyttet til SKE-forskriftens kapittel 15, § 15-1.

4. Eierskap

Alle eiendommene var i Klima- og miljødepartementets eie da landsverneplanarbeidet startet opp i 2005. Den oversendte landsverneplanen fra KLD inkluderer bygninger som eies av private (Stiftelsen Rørosmuséet, Olavgruvas venner og Bergstuderendes forening), men som står på

statlig grunn. Bygningene kan ikke fredes etter forskrift og behandles ikke videre i dette brevet. Eiendomsteig 136/51 i Røros Kommune tilhører Klima- og miljødepartementet.

5. Prosess og tidligere saksgang

Riksantikvaren sendte forslag til forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel XX og ZZ på høring 27. mars 2015 med høringsfrist satt til 20. mai. Vi har mottatt 13 uttalelser til fredningsforslaget.

Med bakgrunn i høringsuttalelsene har det blitt holdt et møte med Klima- og miljødepartementet 10. juni 2015 hvor høringsuttalelsene ble gjennomgått.

5.1 Endringer etter høringen

Riksantikvaren ble gjort oppmerksom i høringssvar fra Røros kommune/ Rørosmuseet at Kontor, hyttstuggu inngår i høringen selv om bygningen ble fredet i 1940. Bygningen er derfor tatt ut av forskriftsfredningen. Det er videre gjort endringer på bakgrunn av høringsuttalelsene som har kommet inn. Disse er spesifisert under hvert enkelt kompleks i kapittel 6.

Kapittel 14 Vedlegg 10. Stangnes. Riksantikvaren har endret navnet på bygningen «Låve» til «Bryggerhus».

Riksantikvaren har hatt dialog med Statsbygg om frist for utarbeidelse av forvaltningsplaner. Denne er satt til innen utgangen av 2018 for kapittel 14 og 15.

Etter dialog med KLD har Riksantikvaren gjort enkelte presiseringer av tekst i vedleggene. Dette har ikke hatt noen betydning for omfanget av fredningen.

6. Høringsuttalelser

6.1. Generelle merknader til høringsforslaget

Miljødirektoratet skriver at alle de åtte eiendommene som tilhører Miljødirektoratet er statlig sikrede friluftslivsområder og kommune eller interkommunalt friluftsråd har daglig ansvar for drift, tilsyn, vedlikehold mm. Miljødirektoratet har videreformidlet informasjon om forskriftshøringen til disse og forutsetter at disse sender inn egne merknader. Miljødirektoratet er positive til fristen satt for utarbeidelse av forvaltningsplaner, men at dette betinger midler til Miljødirektoratet for utarbeidelse av disse. De ønsker å lage forvaltningsplaner for VK1 og VK2 samtidig. Miljødirektoratet, samt lokalt forvaltningsnivå, vil kunne ha behov for råd og veiledning i arbeidet med forvaltningsplaner og tiltak på bygninger og ser frem til videre samarbeid med Riksantikvaren om dette.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ingen merknader til høringsforslaget.

Sør-Trøndelag fylkeskommune er positive til at Riksantikvaren følger opp arbeidet med de sektorvise landsverneplanene og at arbeidet nå gjennomføres fortløpende. For Sør-Trøndelag er det flere store områder som omfattes av fredningsforslaget – Kongsvold, Songli og 5 områder på Røros i kjerneområdet for det utvidede verdensarvområdet. De viser til tidligere uttalelser der blant annet Fylkesutvalget har understreket at det er viktig at fylkeskommunen gis mulighet til å «delta aktivt i alle drøftinger omkring eventuelle eierskifter

av disse eiendommene da dette erfaringsvis får store konsekvenser for vårt forvaltningsapparat».

Riksantikvarens kommentar: Høringssvaret er videresendt til Klima- og miljødepartementet som er grunneier da dette ikke berører fredningsaken direkte.

6.2. Merknader til de enkelte eiendommene

Høringssvar som supplerer faktainformasjon, påpeker feil i bygningshistorikk/årstall, gnr/bnr, bygningsnummer, og bidrar til presisering av standardformuleringer er kontrollert og rettet opp der Riksantikvaren har sett at dette har vært feil eller utydelig. Forslag til endring av bygningsnavn kommenteres under de enkelte eiendommene.

Riksantikvaren viser til at tilskuddsordningen pr. i dag gjelder private eiere.

Riksantikvaren viser til SKE-forskriftens kapittel 1 (§ 1-3 og § 1-4) vedrørende tiltak, vanlig vedlikehold og dispensasjon. Riksantikvaren ser at energi- og miljøkrav er forhold som omfatter alle bygningene i forskriftens utvalg. Pr i dag beskriver SKE-forskriftens kapittel 1 reglene for dispensasjon – herunder forhold til energi- og miljøkrav.

Vernebygget – Hamar, Hamar kommune

Anno Museum setter stor pris på at vernebygget fredes. De skriver videre at forskriften ikke må føre til restriksjoner på den anvendelse vernebygget har i dag. De viser til det sett med regler som Riksantikvaren i samarbeid med Domkirkeodden (Hedmarksmuseet) har utarbeidet for bygget. Videre skriver de at forskriften ikke må komme i konflikt med selve domkirkeruinen. Riksantikvarens kommentar: Fredningsbestemmelsene gjelder kun vernebygget. Det er kun vernebygget som omfattes av fredning. Riksantikvaren ser ikke at funksjonen vernebygget har i dag vil endres som følge av fredningen. Domkirkeruinen og arealet rundt er automatisk fredet. Fredning av vernebygget får ingen konsekvenser for forvaltningsregimet for de automatisk fredete kulturminnene.

Sotåsen – Randesund, Kristiansand kommune

Kristiansand kommune har forelagt saken Parkvesenet i kommunen som har ansvaret for driften. Parkvesenet er positiv til fredningsforslaget. Kommunen har også forelagt saken for Byantikvaren, som gir sin tilslutning til fredningsforslaget, beskrivelsen og begrunnelsen for fredning. Kystmeldehytta fra 1900 er godt bevart, skriver de, og et verdifullt kulturminne som representerer militær vaktjeneste på sørlandskysten.

Kjeholmen, Fitjar kommune

Friluftsrådet Vest skriver at de synes det er positivt at bygningene fredes utvendig og innvendig, med unntak av mindre tilpasninger som bør gjøres i hovedhuset. Friluftsrådet Vest viser til Fitjar kommunes høringsuttalelse der dette punktet blir beskrevet. Tilpasningene vil gjøre det mer praktisk å bruke bygningen for lag og foreninger som skal ha opphold og aktivitet der. Friluftsrådet Vest skriver videre at det er svært viktig at det i etterkant av et vedtak om fredning også følges opp med økonomiske midler for å ta vare på de verdiene som disse bygningene representerer. Friluftsrådet Vest ber om å bli holdt orientert om når arbeidet med forvaltningsplanene starter opp, slik at vi kan delta med innspill og forslag. Friluftsrådet Vest skriver videre at de ser positivt på at bygningene på Smedholmen blir fredet hvis det tas nødvendige hensyn til bruken av området til friluft- og rekreasjonsformål, og at det legges opp til en bruk av bygningene som vil komme allmennheten mer til gode.

Fitjar kommune skriver i sin uttalelse at de mener Riksantikvaren legger til et nytt moment fra tidligere høring - fredning av interiør i våningshuset. Fitjar kommune skriver videre at de har et

ønske om at kystgården blir brukt og frykter at fredning av interiøret skal ha en avgrensende virkning på bruken. De skriver videre at det er helt nødvendig at det skal kunne gjøres endringer for å gjøre huset mer brukervennlig. De stiller seg positive til de andre forslagene til fredning, hvis det følger midler med fredningen til å oppgradere bygningsmassen, da den har behov for vedlikehold. Kommunen støtter forslaget om fredning, men ber om at interiøret i våningshuset ikke blir fredet og at det blir stilt nødvendig midler til rådighet til vedlikehold og oppgradering.

Riksantikvarens kommentar: Vi vil påpeke at staten som eier allerede i dag har et ansvar for å ivareta og sikre sine eiendommer og for vedlikehold av byggene. Riksantikvaren viser til at tilskuddsordningen pr i dag gjelder private eiere. Riksantikvaren viser til «Landsverneplan for Miljøsektoren av 18. februar 2013» der «Bolighus» er foreslått i verneklasse 1, interiør og eksteriør. Riksantikvaren vil behandle søknader om tiltak på eventuelle oppgraderinger av bygningsmassen og kan ikke se at en fredning vil legge noen begrensninger på brukervennligheten i bygget. Forslaget om å redusere fredningen til å kun gjelde eksteriøret tas ikke til følge.

Hordaland fylkeskommune skriver at fylkesutvalget slutter seg til fredning av Kjeholmen i Fitjar kommune. Fylkesutvalget viser videre til rundskriv fra Riksantikvaren fra 2013 – «Enklere og raskere dispensasjonsbehandling av tiltak på byggverk, anlegg mv. fra nyere tid, områder og kulturmiljøer som er fredet i medhold av kulturminneloven». Fylkesutvalget mener at fredningen må legge vekt på at den eksisterende bruken skal kunne videreføres, eventuelt at det skal legges til rette for ny bruk og at forvaltninga skal være imøtekommende ved endringer for eksempel ved endring av våtrom og kjøkken.

Høgevarden – Skjernøy, Mandal kommune
Mandal kommune er enige i at Høgevarden bør fredes.

Vingen LVO – Vakthytte, Bremanger kommune
Sogn og Fjordane Fylkeskommune skriver at en fredning av vakthytta vil ivareta bygningen sine kulturhistoriske verdier på en god måte. Sogn og Fjordane fylkeskommune har ikke andre merknader.

Kongsvold Fjeldstue, Oppdal kommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune skriver at avgrensningen av utomhusfredningen virker fornuftig og forutsetter at Riksantikvaren har gjort en grundig vurdering av omfanget av fredningen på interiørene i bygningene.

Statsbygg skriver at de har ingen kommentarer til det foreslåtte utvalget av bygninger i fredningsforskriften. Videre skriver de at de er betenkte over forslaget om fredning av Fjøssets interiør. De skriver at det er ingen reell nytte av bygningen i dag og mener en fredning av bygningens interiør vil vanskeliggjøre å holde bygningen i tilfredsstillende stand da den nå er i bruk som lager og at dette er uheldig.

Riksantikvarens kommentar: Riksantikvaren ønsker at fredete objekter blir brukt. Dette mener vi er en viktig forutsetning for vern. Vi vurderer at det er tatt tilstrekkelig hensyn til bruk og utvikling av fredete byggverk og anlegg i de generelle bestemmelsene i SKE-forskriften kapittel 1. Riksantikvaren har ikke myndighet til å bestemme hva slags type bruk bygningene og anleggene skal ha. Endringer på de fredete objektene som følge av bruk og utvikling må behandles konkret i hvert enkelt tilfelle. Riksantikvaren tar ikke Statsbyggs forslag til følge.

Nedre. Statsbygg ber om at omfang interiør skraveres på plantegning.
Riksantikvarens kommentar: Plantegning er oppdatert med skravur.

Søndre. Statsbygg påpeker at situasjonskartet viser feil bygning, dette grunnet feil oppstått i SKE-registeret. Riksantikvarens kommentar: Kartet er endret og viser nå riktig bygning.

Sognli forsøksgård, Orkdal kommune

Sør-Trøndelag fylkeskommune skriver at de registrerer at ingen av bygningene på hovedbølet på Sognli er foreslått i verneklasse 1. De skriver videre at Thams' jaktresidens har med tiden dels fått redusert autentisitet, men vil likevel understreke at disse endringene også forteller en historie om statens bruk av forsøksgården og at dette bør legges vekt på i vurderingen. De skriver videre at de ikke har dokumentasjon på vernevurderingen som er gjort i fredningssaken, men ber om at Riksantikvaren gjør en ny vurdering av verneklassen på enkeltbygningene i tunet på forsøksgården.

Riksantikvarens kommentar: Omfanget på Sognli har vært grundig behandlet i landsverneplanprosessen, og tas ikke opp til ny vurdering. Bygningene ved forsøksgården er satt i verneklasse 2 og Riksantikvaren har tiltro til at sektoren ivaretar vernet på en god måte. Riksantikvaren anbefaler at objekter utvalgt i verneklasse 2 på sikt blir regulert til bevaring (se kap. 1.1).

Statsbygg har ingen kommentarer til fredningsforslaget for eiendommen.

Stangnes, Kragerø kommune. Portør, Kragerø kommune, Sildevika, Porsgrunn kommune.

Fylkesmannen i Telemark skriver at de oppfatter bygningsvernet som positivt og tror det vil styrke interessen for kystkultur og bruk av skjærgårdsområdene i Telemark. Fylkesmannen forutsetter at den bruken av bygningene i det videre kan fortsette omtrent som før. De skriver videre at det er helt avgjørende at det bevilges midler til vedlikehold og oppgradering av bygningsmassen. Det er et akutt behov, skriver de, for midler til å restaurere og ivareta statens bygg på offentlige friluftsområder og det er videre behov for kontinuitet i slike ordninger på lengre sikt for fremtidig vedlikehold.

Nedre Storwartz, Olavsgruva, Øvre Storwartz, Malmplassen, Krutthuset, Røros kommune

Sør-Trøndelag fylkeskommune viser til Røros kommunes høringsuttalelse. Fylkeskommunen støtter innspillet til utvidet avgrensning i gruveområdet, med utgangspunkt i grensene for eiendommen etter Røros kobberverk. De skriver videre at de registrerer at det legges opp til at de etterreformatoriske kulturlagene skal sikres gjennom forvaltningplanen og ikke gjennom fredningsbestemmelser, men de vil igjen understreke viktigheten av at også disse kulturminnene sikres, i tråd med Riksantikvarens fredningsstrategi og satsninger. Videre skriver de at det bør tas høyde for bygging av verdensarvsenter innenfor fredningsområdet.

Riksantikvarens kommentar: Omfanget av utomhusfredning på Storwartzfeltet har vært grundig behandlet i landsverneplanprosessen, berørte parter har vært hørt i flere høringsrunder. Tidligere i prosessen har det kommet gode høringsinnspill med forslag til endringer og korrigeringer som det har blitt lagt stor vekt på fra både departement og Riksantikvaren. En utvidet avgrensning av gruveområdet tas ikke opp til ny vurdering

Røros Kommune kommer i sitt høringssvar med rettelser og korrigeringer på enkelte områder og objekt samt noen forslag til tillegg i teksten. Riksantikvarens kommentar: Disse er rettet opp der det kan knyttes til omfanget eller formålet med fredning eller korrigerer rene feil.

Malmplassen og Krutthuset, Røros kommune

Røros kommune skriver at avgrensningen av områdene er gode og vil bidra til en god og helhetlig framtidig forvaltning. De gjør oppmerksom på tre forhold de mener er vesentlige i kulturminneområdet Malmplassen. Det skal utredes et verdensarvsenter, hyttklokka er et sentralt symbol som står på kommunal grunn, men bør fredes og Røros kommune ber om at det

opprettet fredningssak slik at hyttklokka sikres for fremtiden. Sprøytehuset eies av Stiftelsen Rørosmuseet. Stiftelsen er positiv til fredning, men Røros kommune stiller spørsmålsteget ved om den kan fredes etter kulturminnelovens § 22a.

Riksantikvarens kommentar: Omfanget av utomhusfredningen har vært behandlet i landsverneplanprosessen og tas ikke opp til ny vurdering. En eventuell fredningssak på hyttklokka vil i så fall kjøres som en egen prosess ved et senere tidspunkt. Eierskapet knyttet til Sprøytehuset er en viktig faktor for om bygningen kan fredes etter kulturminnelovens § 22a. Siden bygningen ikke er statlig eid kan ikke bygningen fredes i denne forskriften og bygningen er tatt ut av vedlegg 2 «Malmplassen» i forskriftens kapittel 15.

Krutthuset, utomhus

Røros kommune ber videre om at begrepet «grøntstruktur» tas ut av beskrivelsen for utomhusfredningen på krutthuset, da gjengroing av vegetasjon er en utfordring og at tolkning av grønstruktur kan bli en utfordring i fremtidig skjøtsel.

Riksantikvarens kommentar: Riksantikvaren er enig i at grønstruktur ikke kan knyttes til formålet med fredningen og endrer omfangsteksten. Omfang nå lyder: «Fredningen omfatter utomhusanleggets areal og terreng. Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.»

Hjulmakerstuggu. Røros kommune skrivet at interiør er uteglemt samt at bygningen blir beskrevet med feil navn.

Riksantikvarens kommentar: Dette er rettet opp.

Kontor, hyttstuggu. Røros kommune skriver at bygningen ble vedtaksfredet i 1940.

Riksantikvarens kommentar: Bygningen er ferdig fredet 14.9.1940 og skal ikke inngå i fredningsforskriften. Bygningen er fjernet fra vedlegget.

Gruveområdet generelt: Røros kommune ber i sitt hørings svar at avgrensningen av fredningen på gruveområdet på Storwartz vurderes på nytt og at avgrensningen må sammenfalle med grensene for eiendommen etter Røros Kobberverk. De begrunner dette i behov for en helhetlig forvaltning og formidling av de sammenhengende kulturmiljøene som eiendommene utgjør. Røros kommune legger ved høringsforslaget et kart med forslag til avgrensning der gamle Solskinnsgruva samt vannsystemer i nord og vest.

Riksantikvarens kommentar: Riksantikvaren viser til prosessen med landsverneplanen for Klima- og miljødepartementet der omfanget av fredningen har vært gjort kjent i flere høringsrunder. Riksantikvaren, Klima- og miljødepartementet samt Røros Museum har i samarbeid deltatt på flere befaringer, koordinatfesting av utomhusobjekter, kulturminneregistreringer mm. Forslaget til utomhusavgrensning, slik Klima- og miljødepartementet hadde på høring i 2013-14, har vært godt kjent og de fikk flere gode og nyttige tilbakemeldinger fra høringsinstanser bl. a. Røros kommune og Røros museum. Bl. a. røykskadehagene og demningene er tydeliggjort i nåværende forslag. Utvidelse av fredningsområdet til å inkludere gamle Solskinnsgruva har ikke vært meldt inn tidligere. Riksantikvaren legger til grunn at omfanget av utomhusfredningen er gjort godt kjent og er omforent i arbeidet med landsverneplan. Avgrensningen tas ikke opp til ny vurdering.

Statsbygg skriver at de er i dialog om mulig overtakelse av forvaltningsansvaret for statens eiendommer i konkursboet etter Røros kobberverk og kommer derfor med høringsuttalelse for disse. Statsbygg viser til at Røros bergstad har en spesiell posisjon blant norske kulturminner og viser til stedets plass på UNESCOs verdensarvliste. Statsbygg ser på det som en krevende

oppgave å skulle forvalte sentrale deler av verdensarven i henhold til Norges forpliktelser og er opptatte av at premissene skal bli klare og håndterbare. Statsbygg skriver at en betydelig del av bygningsmassen på Malmplassen brukes som kontor og verksted og ser potensiale for konflikter mellom interiørfredning og krav til arbeidsmiljø. Krav til isolasjon og k-verdi på bygningskonstruksjoner kan vanskelig overholdes. De skriver at disse utfordringene må løses i framtidig forvaltning styrt av en fredningsforskrift. Det er derfor viktig, skriver de, at forskriften ikke står i veien for det som måtte være nødvendig av oppgraderinger for å kunne videreføre bruken av bygninger til kontor og verksteder. Forslagene i landsverneplanen, skriver Statsbygg, har unyansert vern av hele interiører. Statsbygg skriver videre at omfanget av interiørværn er utvidet i forhold til departementets forslag, eksempelvis i arbeidshuset og jarnbua på Kurantgården. Statsbygg mener dette er uheldig og ber om at det vurderes om deler av interiørene kan unntas fra fredning. Konkret bes det om at 2. etasje på verkstedet i Kurantgården unntas da dette er et eksempel der tekniske installasjoner kan plasseres for å skape forsvarlig arbeidsmiljø. Statsbygg viser videre til omfanget på gruveområdene og ber om en mer kritisk vurdering av interiøromfanget der.

Riksantikvarens kommentar: Riksantikvaren viser til SKE-forskriftens kapittel 1 (§ 1-3 og § 1-4) vedrørende tiltak, vanlig vedlikehold og dispensasjon. Riksantikvaren ser at energi- og miljøkrav er forhold som omfatter alle bygningene i forskriftens utvalg. Pr. i dag beskriver SKE-forskriftens kapittel 1 reglene for dispensasjon – herunder forhold til energi- og miljøkrav. Riksantikvaren viser til oversendt landsverneplan fra Klima- og miljødepartementet der omfanget på Arbeidshuset og Jarnbua er uendret. Riksantikvaren tar ikke forslaget om en ny vurdering av interiøromfanget til følge.

Statsbygg skriver at de forutsetter at Klima- og miljødepartementet avklarer forholdet mellom kulturminneloven og forurensningsloven, slik at fredningsbestemmelsene og eventuelle krav til opprydning ikke kommer i konflikt med hverandre. Videre vises det til pågående prosess mellom Statsbygg og KLD.

Riksantikvarens kommentar: Det vises til pågående prosess mellom KLD og Statsbygg der denne problematikken er besvart. Utfordringer knyttet til forurensning hviler på staten og kommenteres ikke videre i dette brevet.

Statsbygg ønsker en bedre presisering av verneomfanget på tekniske installasjoner og andre spor etter gruvedriften utomhus.

Riksantikvarens kommentar: Større utomhusobjekter er kartfestet i fredningen. Riksantikvaren mener at presiseringsnivået er tilstrekkelig i forskriftsfredning. Formålet med fredning spesifiserer at det er restene etter Rørs Kobberværk som fredes. Ytterligere detaljering bør tas i forbindelse med utarbeidelsen av forvaltningsplaner.

Øvre Storwartz, Rørs kommune.

Utomhus. Rørs kommune ber om at ordene «vegetasjon» og «grøntstruktur» tas ut av omfangsteksten. Dette grunnet problematikken bl.a. knyttet til gjengroing.

Riksantikvarens kommentar: Riksantikvaren er enig i at grøntstruktur ikke kan knyttes til formålet med fredningen og endrer omfangsteksten. Omfang nå lyder: «Fredningen omfatter det industrielle anlegget på og rundt Øvre Storwartz, Nedre Storwartz og Olavsgruva slik det er vist på kart. Større elementer i utomhusfredningen er fremhevet spesielt i fredningskartet. Fredningen omfatter utomhusanleggets arealer, terreng, strukturer, hovedelementer som veier, stier, dekker, beleg samt konstruksjoner som rester av industriell aktivitet, murer, grøfter, vannrenner og ruiner. Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.»

Bolig, kontor. Rørs kommune har forslag til presisering. Riksantikvarens kommentar: tas til følge og vedlegg er endret.

Olavsgruva, Røros kommune.

Røros kommune ber om at utomhusoppslaget på Olavsgruva fremheves i opplisting.

Riksantikvarens kommentar: Utomhusoppslaget for Øvre Storwartz sammenstiller fredningsområdet for alle tre kompleksene, Øvre – Nedre Storwartz samt Olavsgruva.

Nødutgang. Røros kommune viser til feil i tekst. Riksantikvarens kommentar: tas til følge og vedlegg er endret.

Taubanesentral/Heishus. Røros kommune viser til feil i tekst. Riksantikvarens kommentar: tas til følge og vedlegg er endret

Nedre Storwartz, Røros kommune.

Utomhus. Røros kommune ber om at utomhusoppslaget på Nedre Storwartz fremheves i opplisting. Riksantikvarens kommentar: Utomhusoppslaget for Øvre Storwartz sammenstiller fredningsområdet for alle tre kompleksene, Øvre – Nedre Storwartz samt Olavsgruva.

Flotasjonsverket. Røros kommune påpeker at tekst mangler under «fredningens omfang»

Riksantikvarens kommentar: Tas til følge og vedlegg er rettet.

Røros kommunes forslag til tillegg til tekst tas ikke til følge. Dette er informasjon som kan suppleres i en forvaltningsplan.

Kontorbrakke, Laboratorium, Mannskapsbrakke, Snekkerverksted. Røros kommune foreslår supplerende tekst med informasjon. Riksantikvarens kommentar: Tas ikke til følge. Dette er informasjon som kan suppleres i en forvaltningsplan.

Smie Nedre Storwartz. Røros kommune foreslår supplerende tekst med informasjon. .

Riksantikvarens kommentar: Riksantikvaren endrer vedlegget og begrepet «maskinhus» er skrevet inn i begrunnelsen i stedet for «lager»

7. Forhold knyttet til naturmangfoldloven

Prinsippene i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Riksantikvaren har gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Naturbasen til Direktoratet for Naturforvaltning for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Det er søkt på hver eiendom som er berørt av SKE-forskriften kapittel 14 og 15.

Riksantikvarens sammenstilling av funn som er registrert i Artskart eller Naturbasen ble lagt ved høringsbrevet av 27. mars 2015 til uttalelse. Det kom ikke inn merknader til dette eller informasjon om andre kjente funn til høringen.

Etter vurdering av fredningsforslagets konsekvenser for naturmangfoldet i tråd med bestemmelsene i naturmangfoldloven kan ikke Riksantikvaren se at fredningen vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning på noen av eiendommene.

8. Følger av fredningen

Forskriften har bestemmelser som skal bidra til å sikre formålet med fredningen. Bestemmelsene for sektorens fredete byggverk og anlegg vil fremkomme av forskrift om

fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1. Kulturminnelovens bestemmelser gjelder utfyllende i tillegg til forskriftens spesielle bestemmelser.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Generelt må ingen rive, skade, bygge om eller flytte, skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold. Med vanlig vedlikehold menes å ta vare på og reparere de eksisterende bygningselementer og detaljer som dører, vinduer, listverk, gerikter og overflatebehandlingen.

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete byggverk og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete byggverk er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre elementene. Vedlikehold av fredete byggverk og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Tiltak ut over vanlig vedlikehold på fredete byggverk og anlegg krever tillatelse etter forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-4 jf. kulturminnelovens § 15a. Dette gjelder også for fast inventar i de byggverk og anlegg der interiøret omfattes av fredningen, større løst inventar som omfattes, samt for park- og grøntanlegg med tilhørende elementer som inngår i fredningen.

I henhold til forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-4 jf. kulturminneloven § 15a kan Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet (forvaltningsmyndigheten) - i særlige tilfeller gjøre unntak fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnet (dispensasjon). Dersom et fredet byggverk går ut av statlig eie er det fylkeskommunen eller Sametinget som er dispensasjonsmyndighet. Det følger av ansvarsforskriften § 12 nr. 2.

Søknad om tillatelse sendes dispensasjonsmyndigheten som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som kan anses som vanlig vedlikehold, skal dispensasjonsmyndigheten likeledes kontaktes.

9. Økonomiske og administrative konsekvenser

I henhold til utredningsinstruksen fastsatt ved kgl.res. 18. februar 2000 og revidert ved kgl.res. 24. juni 2005 skal økonomiske og administrative konsekvenser av fredningen utredes.

I samsvar med kravene i forvaltningsloven er følgene av fredningen godt opplyst, både gjennom det arbeidet sektorene har gjort i prosessen med utvelgelsen av de objekter som skal fredes, og gjennom høringen. Ved at eierne ved fagdepartementene med underliggende virksomheter selv har deltatt i denne prosessen, har de underveis også vurdert konsekvensene ved ulike former for vern, i dette tilfelle fredning. Alle eiere og en rekke organisasjoner har også hatt anledning til å uttale seg i forbindelse med høringen.

I samråd med sektorene har Riksantikvaren lagt vekt på å komme frem til forslag som ivaretar de nasjonale verdiene av statens eiendommer, og som samtidig legger til rette for utnyttelse av eiendommene. Fredningen griper ikke inn i eksisterende bruk.

Vi vil også påpeke at staten allerede i dag har et ansvar for å ivareta og sikre sine eiendommer og de verdier disse representerer. Fornyings- og administrasjons-departementets sin rettledning

«Forvaltning av statens kulturhistoriske eigedommar – Overordna føresegner gitt i kongeleg resolusjon, med utfyllande rettleiing» er de økonomiske konsekvensene ved bl.a. fredning vurdert. I kapittel 1.4 «Finansiering» fremgår det at det er innført husleiesystem i store deler av statlig sektor. Det heter i kapittel 1.4:

«[...]at ved balanseføring og verdisetjing av kulturhistoriske eigedommar i statens egne husleigesystem, bør det opnast for at det kan takast omsyn til at husleige pr. arbeidsplass skal vere tilnærma lik det som er tilfellet i meir moderne bygg til same formål. Dette for å korrigere for lågare arealeffektivitet og høgare vedlikehaldskostnader i mange kulturhistoriske bygningar. Formålet er at leigetakarane ikkje skal lide økonomisk for at dei held til i eit kulturhistorisk bygg, og at staten legg til rette for aktiv bruk av desse eigedommane. Det er det beste vernet. Løyvingar til forvaltning, drift og vedlikehald av dei kulturhistoriske eigedommane som ikkje har brukarar/leigetakarar, eller av andre årsaker ikkje vert innlemma i ei husleigeordning, bør i størst mogleg grad synleggjerast i statsbudsjettet under det departementet som er ansvarleg for eigedommen. Dermed får løyvande styresmakt betre oversikt over kva eigedommar dette dreier seg om, og ein sterkare og meir direkte innverknad på løyvingane til viktige kulturhistoriske eigedommar i statens eige. Elles kan midlane som vert avsette til dette formålet vere vanskelege å identifisere i statsbudsjettet.»

En fredning vil i de tilfeller det ved dispensasjon settes vilkår som fordyrer arbeidet innebære økte kostnader for eier. Dette forutsettes håndtert gjennom statens eget husleiesystem og innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetter.

Forvaltningsansvaret når det gjelder dispensasjonsmyndigheten ligger hos Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet. Ressursbehovet vil avhenge av omfanget av dispensasjonsbehandlinger. Riksantikvaren vil håndtere arbeidet med forskriften og kapittel 14 og 15 flg. innenfor de til enhver tid tilgjengelige ressurser.

10. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides forvaltningsplan for byggverk og utomhusområder som fredes etter denne forskrift, jf. SKE-forskriften § 1-5. Forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren. Riksantikvaren er positiv til videre prosess vedrørende dette..

Frist for forvaltningsplan er gitt i SKE-forskriften § 14-2 og § 15-2.

11. Vedtakelse, kunngjøring, tinglysing og salg

Kapittel 14, fredete eiendommer i Klima- og miljødepartementets landsverneplan og kapittel 15 fredete eiendommer i Klima- og miljødepartementets landsverneplan – eiendommene på Røros, er ved vedtakelsen gjort til en del av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer av 9. november 2011 nr. 1088 ved en endringsforskrift.

Forskriften kunngjøres i Norsk Lovtidend avd. I.

Vedtak om fredning ved forskrift er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan ikke påklages.

Ved salg av fredete objekter ut av statlig eie, vil henvisning til forskriften og dato for kunngjøringen i Norsk Lovtidend bli tinglyst som en heftelse på eiendommen.

Orientering om avhending, kopi av skjøte og opplysning om navn og adresse til nye eiere må sendes til Riksantikvaren umiddelbart etter at salg er gjennomført.

Vennlig hilsen



Jørn Holme
riksantikvar



Hanna Geiran
avdelingsdirektør

Vedlegg: 3